

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitaq

Takorluukkanut siunnersuutit

Allannera inaarutaasoq, 1. marts 2010

ASSARTUUSSINEQ PILLUGU
ISUMALIOQATIGIISSTAQ
TRANSPORTKOMMISSIONEN
Postboks 909
3900 Nuuk
Tel +299 345000
Fax +299 313154
www.transportkommissionen.gl

Imai

1	Takorluukkat	5
2	Anguniakkat	6
3	Ajornartorsiut tunngaviusoq	7
4	Silaannakkut angallassineq: ajornartorsiutit pingaarnert	16
5	Umiarsuarnik angallassineq: ajornartorsiutit pingaarnert	26
6	Umiarsualiviit ilusiligaanerit: ajornartorsiutit pingaarnert	30
7	Aqqusinertigut angallannerit: ajornartorsiutit pingaarnert	33
8	Eqaassuseq	34
9	Inuiaqatigiit aningaasaqarneranni iluanaarutissat	40
10	Siornatigut misissueqqissaartarnernut naleqqiullugu assigiinngissutit	42
11	Tusarniaanermi akissutinut Isumalioqatigiissitap oqaaseqaatai	44

Aallaqqaasiut

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap sulinerani siunertat arlaliupput.

Siullermik aalajangiisussat, assartuussinermi killissarititaasunik pilersitsisussat aalajangiinissamut sakkussaattut atorneqassapput. Tassani assersuutigalugu mittarfinnut umiarsualivinnullu attaveqarnikkut killissarititaasut, kiisalu ingerlatsinnermut, soorlu suliaasaqarfinnut niuerpalaartumik tunngaveqarluni ingerlatsiviusinnaanngitsunut tapiissuteqartarnernut tunngasut maleruagassiorneqarnissat pineqarpoq.

Aappaattut isumalioqatigiissitaq sulissaaq, tassalu inassuteqaatini aalajangersimasuni ataqatigiissunik paasiniaasassaaq, assartuussineq pillugu inuiaqatigiinni oqallinnermi porsaassaaq, aammalu nunap immikkoortuini aqqiissutissat pitsaannginnerusut aallunnagit, tamakkiisumik isiginninnissamik pilersitsissalluni.

Pingajuattut isumalioqatigiissitap sulinermini misissueqqissaarnikkut, nalunaa-rusiornikkut, nassuiaasiornikkut paasiniaanikkullu ilisimariikkat paasiuminarsi-tinniassavai, taakkulu ilisimasat annertusarneqarnerinut atugassatut pissarsiari-neqarsinnaasunnngortissallugit.

Takorluukkat pillugit siunnersuutip allannerani inaarutaasumi matumani im-mikkoortut *takorluukkat* aamma *anguniakkat* tusarniaassutaasumut naleqqiul-lugu iluarsineqarput. Taakku saniatigut immikkoortoq 11, Assartuussineq pillu-gu Isumalioqatigiissitap tusarniaanermi akissutitut oqaaseqaataanut tunngasoq ilanngunneqarpoq. Siunnersuutip sinnera tusarniaassutaasumut naleqqiullugu allannguuteqanngilaq, tamannalu immikkoortoq 11-mi tunngavilersorneqarpoq.

1 Takorluukkat

Inuiaqatigiit assartuussinermik pitsaasumik, akikitsumik inuiaqatigiillu ani-ngaasaqarnerat eqqarsaatigalugu akisussaaqqeqarfiusumik atuisinnaassapput.

Takorluugaq tassaavoq assartuussinermut suliassaqarfimmi anguniagassat pi-ngaarnerit, periusissat iliuusissanullu pilersaarutit taassuma iluaniittut tamarmik siunnerfigisaat.

2 Anguniakkat

Siunissami Kalaallit Nunaanni assartuussisarnissamut inassuteqartoqarnissaa Naalakkersuisut kissaatigaat. Inassuteqaateqarnermi assartueriaaseq aningaa-saqarnikkut imminut nammassinnaasoq, aammalu inuussutissarsiornermi i-nuiaqatigiinnilu ineriartortitsinermut tamarmiusumut tapertaasinnaasoq qu-lakkeerneqassaaq.

Naalakkersuisut takorluukkanik piviusunnngortitsinissamut periarfissinniarlugit, isumalioqatigiissitap sulineranut anguniakkat aqutsisuussapput.

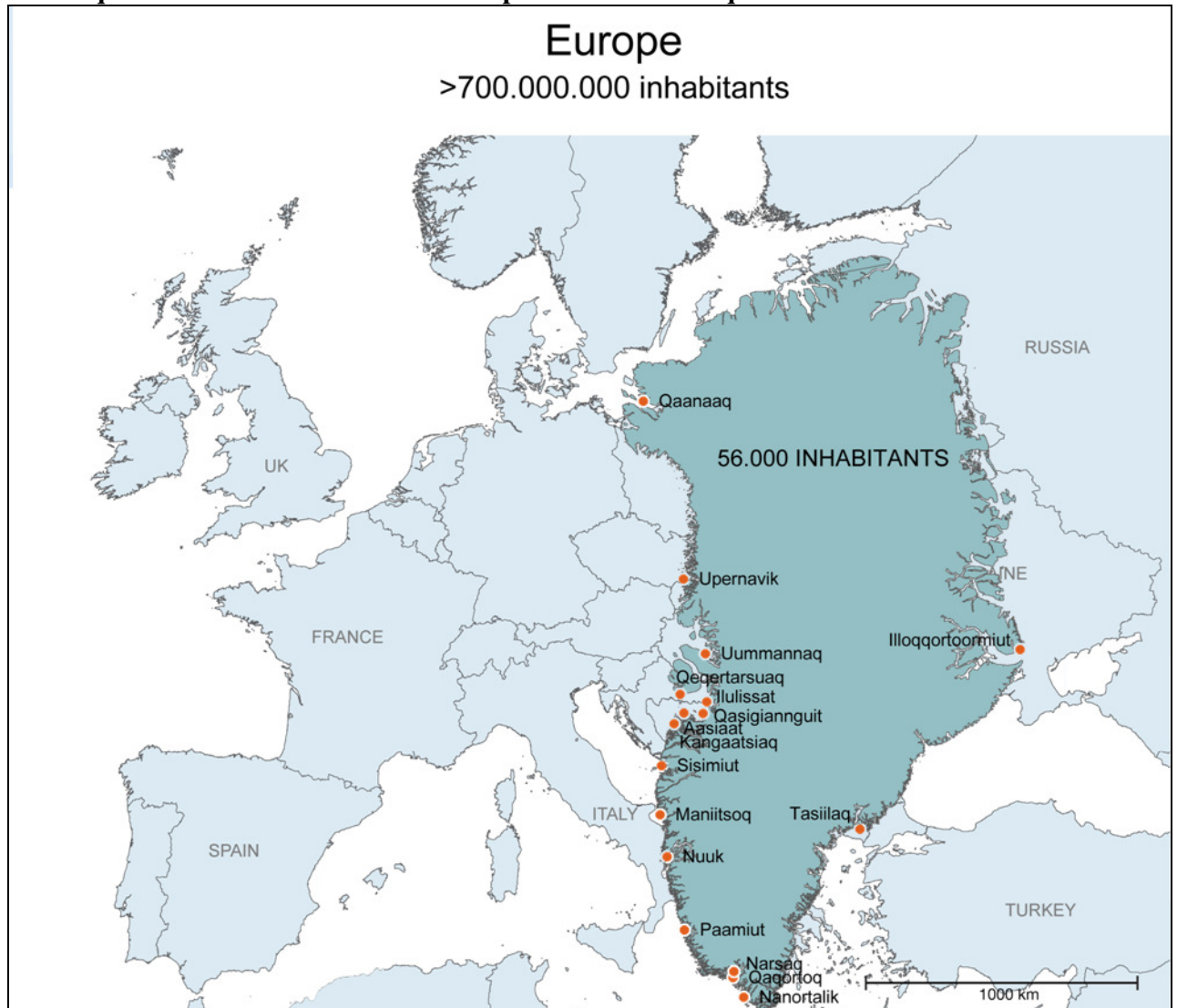
Matuma kinguliani taakku tunngavigalugit ajornartorsiutit pingaarnerit, Assar-tuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap suliamik ingerlatseqqinnermini tunnga-vigisassai suunersut Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap aalajangersar-niarsimavai.

3 Ajornartorsiut tunngaviusoq

Aningaasaqarnerni tamani assartuussineq pitsaasoq akikitsorlu pingaaruteqar-poq, tamannalu aamma Ineqarnermut Attaveqarnermullu Pisortaqarfiup Periar-fissat pillugit nassuiaasiaani 2007-imi saqqummersumi allaaserineqarpoq. Ta-matuma Kalaallit Nunaannut tunngatillugu immikkut unammilligassaaneranut pissutsit pingaarnerit marluupput: 1) nuna 2,2 mio. km²-nik annertussuseqartoq 44.000 km-isut isorartussusilimmik sineriaqartoq 2) innuttaasut ikittunnguit 56.000-it missarpiaannik amerlassuseqartut, aammalu illoqarfinnut 18-inut nu-naqarfinnullu 60-it missaanniittunut agguarsimasut. Taakku saniatigut nunami issittumi pissutsit eqqarsaatigineqassapput.

Kalaallit Nunaata assinga, soorlu Europami nunat assingannut, takussutissiaq 1-imi takutinneqartumut assersuukkaanni, nunap angissusia takuneqarsinnaavoq.

Ilusiliaq 1. Kalaallit Nunaat aamma Europa – assersuussineq

Ilusiliaq 1-imi takuneqarsinnaasutut Kalaallit Nunaata Avannaaniit, tassalu Qaanaamiit, Kalaallit Nunaata Kujataanut, tassalu Nanortalimmut, Københavnimiit illoqarfimmut Tunis-imut, 2.100 km-inik ungasissuseqartup isorartoqatigaa. Kalaallit Nunaata tamarmiusup isorartussusia Skagen-imiit Gibraltar-imut, 2.650 km-inik ungasissusillip isorartoqatigaa. Aamma Nuup Tasiilallu akornanni isorartussuseq 700 km-iuvoq. Sumiiffiit isorartunerujussuat Kalaallit Nunaanni assartuussinermut aningaasartuutit qaffasissorujussuunerannut pissutaasut ilagaat.

Assartuussinermut aningaasartuutit Kalaallit Nunaanni qaffasissorujussuunerannut pissutaasoq pingaarneq alla oqaatigineqareersutut tassaavoq, innuttaasut 56.000-iinnaat ilaatigut illoqarfinnut 18-inut nunaqarfinnullu 60-it missaanniit-tunut agguarneqarsimmamata. Tamatumattaq kingunerisaanik mittarfinnut

umiarsualivinnullu, inunnik nassiussanillu assartuussinernik isumagisaqartunut aningaasaliissutit amerlasoorujussuusarput. Assersuutigalugu maannakkut illoqarfinni 17-ini umiarsualiveqarpoq (Qaanaaq kisimi umiarsualivivimmik taaneqarsinnaasumik soqanngilaq), kiisalu nunaqarfinni talittarfeqarluni aalisariutinullu ikaartarfeqarluni. Sanaartukkat katillugit 185-it missaanniittut, tassalu umiarsuarnut Imapikkooortatitut talittarfiit, aalisariutinut talittarfiit, nunaqarfinni ikaartarfiit, puttasut, angallatinut pituttortarfiit, puttaqutit avalatsitsisarfiit il.il. pigineqarput. Nunap iluani aamma mittarfiit 59-iupput, taakkunanngalu 13-it timmisartunut suluusalinnut mittarfiupput, sinnerilu qulimiguulinnut mittarfiullutik. 2008-mi mittarfinni 35-ini ilaasut katillugit 500-t inorlugit amerlasuseqarsimapput.

Pissusiusut marluk taakku kingunerisaannik Kalaallit Nunaanni assartuussinermut aningaasartuutit qaffasissorujussuupput, innuttaasullu taama ikitsigisut maannakkutut taama siammasitsigisumik najugaqartuartillugit qaffasissorujussuujuaannassallutik.¹

Takorluukkat allattorsimaffianni innuttaasut ilusiligaanerisa allanngorsinnaanerit isiginngitsuusaarneqarsinnaanngilaq. Takussutissiaq 1-imi tamatuma takussutissiorneqarnerani, illoqarfinni tallimani taaneqartuni, illoqarfinni tamarmiuni aammalu nunaqarfinni tamarmiuni 1960-ip kingorna innuttaasut agguarneqarnerat takutinneqarpoq.

Takussutissiaq 1. Innuttaasut, taakkulu 1960-ip kingorna illoqarfinnut tallimanut, illoqarfinnut tamanut nunaqarfinnullu tamanut agguarneri

<i>Naanera</i>	<i>1960</i>	<i>1970</i>	<i>1990</i>	<i>2000^a</i>	<i>2007</i>
Nuuk	10	16	22	25	27
Sisimiut	5	7	9	9	10
Ilulissat	4	6	7	8	8
Qaqortoq	5	6	6	5	6
Maniitsoq	5	6	6	5	5
Illoqarfiit	59	73	80	82	83
Nunaqarfiit	41	27	20	18	17
il.il.					
Katillugit(=100%)	33.140	46.532	55.620	56.245	56.462

a.2001-ip naanerani illoqarfinni tallimaasuni.

Najoqqutarineqartoq: Naatsorsueqqissaartarfik. Ukiumoortumik kisitsisitigut paasissutissat aamma Ukiumoortumik nalunaarut.

Takussutissiaq 1-imi takuneqarsinnaasutut ukiut arlalissuit ingerlanerini suli innuttaasut illoqarfinnut ineriartornerusunut katersuuttarput, pingaartumik illoqarfinnut annerusunut pingasunut: Nuuk, Sisimiut aamma Ilulissat katersuuffi-

¹ Nassuiaammi "Kalaallit Nunaanni illoqarfinni tallimani" eqqarsaatigineqartuni aningaasartuutitigut sipaagassanut missiliukkat", tak. Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap nittartagaa, innuttaasut siammasinnerisa kingunerisaanik silaannakkut assartuussinermut aningaasartuutit amerlinissaat naatsorsuutigineqarpoq.

gisarlugit. Tassalu 1960-imi innuttaasut 59 procentii illoqarfinni najugaqarsi-mapput, 2007-illu naanerani kisitsit taanna 83 procentimut qaffassimalluni.

Tamanna kalaaliinnarnit atugaanngilaq, nunarsuarli tamakkerlugu atuuttuulluni, tak. takussutissiaq 2, tassanilu takuneqarsinnaavoq nunarsuarli illoqarfinni innuttaasut 1960-imi pingajorarterutaasimallutik, 2010-mi affaa tikillugu amer-lisimasut. Taamaattumik taamatut ineriartortoqarnerata allannguuteqarnissaa naatsorsuutigineqarsinnaanngilaq – aamma Kalaallit Nunaanni.

Takussutissiaq 2. Nunarsuarli innuttaasut 1960-ip kingorna nunanut il-loqarfinnullu agguarlugit

	1960	1970	1990	2000	2010 ^a
Byer, pct.	32,9	36,0	43,0	46,6	50,6
Land, pct.	67,1	64,0	57,0	53,4	49,4
I alt i mio. (=100%)	3.032	3.699	5.295	6.124	6.907

a.Missiliuineq.

Najoqqutarineqartoq: UN 2009. *World Urbanization Prospects: The 2007 Revision Popula-tion Database*.

Siunissaq ungasissoq eqqarsaatigalugu angallannerup ilusaa pitsaasoq, attave-qarnermut sanaartukkanik taakkununga tunngassutilinnik ilaqartinneqartoq pillugu aalajangiisoqalerpat, aammalu eqaassusissaq pisariaqartinneqartoq qu-lakkeerlugu ilusiliisoqartussanngorpat, aalajangiiffigisassat amerlasuut pisariu-sullu aalajangiiffigineqartussaapput. Tamatuma eqaatsumik aaqqinneqarnissaa kissaatiginarpoq, tassami tunngavissanik saqqummiussinnermut naleqqiullugu pissusiviusut ineriartornerat akuttunngitsumik – ilaannilu annertuumik – equngasoorfiusarput. Tamannalu minnerunngitsumik siunissaq ungasingaatsiar-toq, tassalu ukiut 30-50-it siumut eqqarsaatigineqassappata angallannerup ilu-sissaa, tassungalu atatillugu attaveqarnermi sanaartukkat amerlasoorsuit suliar-i-neqartariaqartussaapput.

4 Silaannakkut angallassineq: ajornartorsiutit pingaarnertit

Aalajangigassat ilaat allanit pingaaruteqarnerujussuupput. Assartuussineq pil-lugu Isumalioqatigiissitaq tunngaviusumik isumaqarpoq, Kalaallit Nunaanni inunnik angallassinermi timmisartunut mittarfimmik/mittarfinnik nunamut isaa-rissatut pingaarnertut atorneqartussamik toqqaanissaq aalajangigassani pingaa-ruteqarluinnartutut inissisimasooq. Ullumikkut Kangerlussuarmit Narsarsuar-miillu Københavnimut attaveqartoqarpoq, tamatumunngalu atatillugu pingaar-u-tilittut inissisimasuullutik. Kisiannili siornatigut tamanna pillugu aalajangiiner-ni sorsunnersuit aappaanni sakkutooqarfeqarnermut tunngasut Kangerlussuar-mut Narsarsuarmullu inissiinissamut tunngavigineqarsimapput, tamannalu ilaa-tigut aamma angallannermut politikikkut nassuiaammi 2004-meersumi taane-qarpoq. Assartuussinermut Isumalioqatigiissitap ilisimaara, Naalakkersuisut ataatsimut isigalugu isumaqartut, isumaqatigiissutip 13. marts 1991-meersup malitsigisaanik Kangerlussuarmut tunngatillugu allannguutit USA-p timmisar-toqarfimmik atuiinnarnissaminut pisinnaatitaaffeqarneranik annertuumik kal-

luaasussat, pisut ilaanni USA sioqqutsisumik oqaloqatigeqqaarsimatinnagu piviusunngortinneqarsinnaanngitsut.

Tamanna tunngavigalugu, aammalu siornatigut isumaliutersuutaasarsimasut isumassarsiorfigalugit Nuuk imaluunniit Nuuk/Ilulissat Kangerlussuarmut/Narsarsuarmut taarsiullugit isaarissatut pingaarnertut toqqarneqassappata, tamanna pitsaanerussanersoq pillugu misissueqqissaarnissamik Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitaq pingaartitsivoq. Aamma tamatumunnga atasumik – pingaartumillu Nuup Ilulissallu, ullumikkut Danmarkimiit timmisartumut ilaasartut 50%-iisa missaanniittut tikiffigisartagaasa - isaarissatut pingaarnertut atorneqalersinnaanerannut tunngassuteqartut eqqarsaatigalugit – aamma Keflavik siunissami nunanut allanut timmisartuussisarnermi katersuuffittut pingaarnerusutut² inissinneqarsinnaanersoq Isumalioqatigiissitaq misissuiffiginiarpaa.

Nuummi Imarpik qulaallugu timmisartunut mittarfimmik nutaamik, ilaatigut Airbus 330-mik miffigineqarsinnaasumik sananissaq periarfissanut ilaavoq. Tamatumunngali atatillugu mittarfiup pioreersup tallineqarnissaa inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu iluanaarnarnerussanersoq aamma misissoq-qissaarneqassaaq, tassungalu Ilulissani mittarfiup, Nuummut tulliulluni timmisartunut ilaasut amerlanerpaartaannit tikkineqartartup tallineqarsinnaanera ilaattinneqarsinnaavoq. Tassunga atatillugu aamma Keflavik-ip nunanut allanut angalanermi eqiteruffittut pingaarnertut annertunerusumik atorneqarsinnaanera aamma misissuiffigineqassaaq. Kangerlussuarmi mittarfik matuneqassappat, tamanna ukiut 50-it sinnerlugit ingerlanerini innuttaasut Nuummut Ilulissanullu eqiterunnerisa annertusineranut nangissutitut soorunami isigineqassaaq, naak Sisimiut suli Kalaallit Nunaanni illoqarfiit annersaasa tullerigaluaraat, tak. takussutissiaq 1. Taamatullu ineriartortoqarnera aatsaat erngup nukinganik innaallagissiorfimmik atuilernermut, aatsitassarsiornermut il.il. atatillugu illoqarfinni allani inuussutissarsiutitigut suliassanik annertuunik pilersitsisoqarpat kippitinneqarsinnaassaaq, tassungalu Maniitsumi aluminiuliorfiliassaaq assersuutigineqarsinnaavoq.

Matuma siuliani taaneqartut tunngavigalugit – aammalu silaannakkut angallasinerup inunnik assartuinnermut pingaaruteqarnera eqqarsaatigalugu – mittarfiit ilusiligaanissaannut apeqqut inunnik angallassinermut tunngatillugu Isumalioqatigiissitaq misissueqqissaarnerani qitiusumik sammineqarnissaa Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitaq pingaartippaa.

² Ilanngussaaq A-mi takuneqarsinnaasutut Kangerlussuaq Narsarsuarlu ilaasut 8.500-erpiat aamma 4.000-it sinnerlugit amerlassusillit Danmarkimiit apuuffigisarpaat. Siunissami Imarpik qulaallugu angallassinerni Kangerlussuaq/Narsarsuaq aqqusaarneqartarunnaassappata, pingaartumik ilaasut Kangerlussuarmut apuuttussat, Kangerlussuarmi ataatsimiittarfinnik/isumasioqatigiittarfinnik assigisaannillu atuisussat siunissami pingaartumik Nuummukartalissapput ilaatigullu aamma Ilulissanukartalissallutik. Tamatumani ilaasut affaat Kangerlussuarmut apuuttartussat naatsorsuutigineqassappata, 60 procentingajaat Nuummut imaluunniit Kangerlussuarmut apuuttalissapput.

Taamaattumik Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap misissueqqissaarnermini, mittarfiit iluserisinnaasaat assigiinngitsut misissoqqissaarniarpai asser-suunnarlugillu, tak. skema 1.

Skema 1. Mittarfiit iluserisinnaasaannut assersuutit

Iluseq maannakkut atorneqartoq ^a	Timmisartunut suluusalinnut mittarfiit minnerpaamik 799 meterit 13-it, taakkulu saniatigut mittarfiit qulimiguulinnit angallavigineqartartut 46-t
Nuummi Imarpik qulaallugu timmisartunut mittarfik qitiusoq (2200 m) ^b	Mittarfinnut allanut tunngatillugu isumaliutersuutit uku ilaatinneqassapput:
Nuummi Imarpik qulaallugu timmisartunut mittarfik qitiusoq (2200 m) aamma Ilulissani mittarfik annerusoq (1799 m) ^b	a) heliportit/helikopterit mittarfinnik ujaraaqqanik qallikkanik/timmisartunut suluusalinnut mittarfinnik taarserneqartariaqarnersut,
Nuummi Ilulissanilu mittarfiit anginerit marluk (1799 m), København nunanut allanut qitiusumik katersuuffigalugu ^b	b) mittarfiit asfaltinik qallikkat 799 m-it pioreersut ilaat 1199 m-inut tallisariaqarnersut,
Nuummi Ilulissanilu mittarfiit anginerit marluk (1799 m), København Keflavik-ilu nunanut allanut qitiusumik katersuuffigalugit ^b	c) Qaortumi mittarfimmik 1199 m-imik nutaamik sanasoqartariaqarnersoq,
Nuummi mittarfik anginerusoq ataaseq (1799 m), København Keflavik-ilu nunanut allanut qitiusumik katersuuffigalugit ^b	d) mittarfiit ujaraaqqanik qallikkat ilaat asfaltinik qalliganngorlugit suliarisariaqarnersut,
	e) mittarfiit ilaat siunissami timmisartunik amerlanerpaamik 19-inik ilaasoqarsinnaasunik sullinneqartariaqarnersut, taamaaliornikkut mittarfimmi ataatsimi ukiumut ingerlatsinermut aningaasartuutit anner-tuumik ikilisinneqarsinnaammata.

a. Ukiumi kingullermi, 2008-mi, angallannermut kisitsisit saqqummiunneqartut assigalugit.

b. Pisuni taakkunani Kangerlussuup Narsarsuullu siunissami Imarpik qulaallugu timmisartut angallannerini sullissinermut ilaatinneqassanngippata.

Oqaaseqaat: Mittarfiit takissusissaattut taaneqartut missiliuinerinnaapput, timmisartunik nutaanik ineriartortitsinermi nukimmik atuinerup avatangiisinullu sunniisarnerup annikillisinneqarnerni, timmisartut 19-it sinnerlugit ilaasoqarsinnaasut atorneqassappata mittarfiit tannerusut pisariaqartinneqassasut ilimanarmat.

Skema 1-imi mittarfiit ilusiligaanerannut Imarpik qulaallugu timmisartunut mittarfik imaluunniit Imarpik qulaallugu timmisartunut mittarfiit inissiffissaannut ilusilerneqarnissaannullu periarfissat assigiinngitsut kisimik pineqanngillat, taakkunungali aamma Kalaallit Nunaata sinnerani mittarfiit ilusissaat ilaatinneqarput. Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap tunngaviusumik suliasaqarfiup taassuma ineriartortinneqarnerni mittarfiit 799 m-init, maannamut Sisimiuni, Aasianni, Uummannami, Upernavimmi, Maniitsumi, Qaanaami Paamiunilu atugaasunit takinerungaasialernissaat pillugu piumasaqarnissap tungaanut ingerlanneqaannarnissaa pingaaruteqalersussatut isumaqarfigaa.

Maannamut timmisartunik tunisassiortut akornanni misissuinerusimasut taku-tippaat, timmisartut 20-t missaanniit 60 / 70-inut ilaasoqarsinnaasut piumaneqarnerat annikinnerulersimasoq, taamaattumillu timmisartut taamaattut sanaartorneqarunnaarsimapput. Timmisartut killissarititaasut taakku sinnerlugit ilaasoqarsinnaasut, sanaartorneqartussat pilersaarutigineqartut mittarfinnik, minnerpaamik 1.200 - 1.600 m-inik takissusilinnik pisariaqartitsiviupput. Ajornartorsiut taanna Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap sulinerminik nangitsinermini salliutissallugu naatsorsuutigaa.

Tamatuma saniatigut timmisartut 19-it tikillugit ilaasoqarsinnaasut, mittarfinnut naannerusunut missinnaasut, nunap immikkoortuisa ilaanni qulimiguulinnik sullissiviusunut taartissatut atorneqarnissaat inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut iluanaarutaasinnaanersoq Isumalioqatigiissitap misissuiffigeqqissaarniarpaa. Nuussisarnernut, napparsimasunik angallassisarnernut il.il. atatillugu qulimiguullit pisariaqartinneqaannarsinnaanerat misissueqqissaarnernut taakkununga ilaatinneqassaaq.

Erseqqissaatigineqassaaq, skema 1-imi mittarfiit ilusissaat taaneqartut missiliuinerinnaammata, tassami assartuussinermi malitassiat timmisartunillu ineriartortitsinerit il.il. misissueqqissaarfigineqarnerisa inernerisinnaavaat skema 1-imi mittarfiit ilulissaattut taaneqartunit allaanerusut inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu orniginarnerussasut.

5 Umiarsuarnik angallassineq: ajornartorsiutit pingaarnerit

Umiarsuarnik angallassineq pingaarnertut nassiussanik imaatigut angallassinermut aamma ilaasunik imaatigut angallassinermut agguagaavoq.

5.1 Nassiussanik angallassineq

Nassiussanik imaatigut angallassineq Kalaallit Nunaannut aamma Kalaallit Nunaanniit, aammalu illoqarfiit anginerit akornanni, kiisalu illoqarfinnut minnerusunut nunaqarfinnullu nassiussanik angallassinermut agguataagaavoq. Illoqarfiit annerit akornanni nassiussanik imaatigut angallassinermi Namminersorlutik Oqartussat aamma Royal Arctic Line A/S-ip (RAL) akornanni kisermaassilluni ingerlatsinissamut isumaqatigiissut tunngavigineqarpoq. RAL Kalaallit Nunaanni illoqarfinnut, ingerlatsinissamut akuersissummi taaneqartunut pilersuinissamik pisussaaffeqarpoq. Kisermaassilluni ingerlatsinissamut isumaqatigiissutip ingerlateqqinneqarnissaa naleqqunnersoq Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap misissussallugu naatsorsuutigaa.

Illoqarfinnut minnerusunut nunaqarfinnullu nassiussanik imaatigut angallassinermi kiffartuunneqarnissamik isumaqatigiissut, Namminersorlutik Oqartussat aamma Royal Arctic Bygdeservice A/S-ip akornanni isumaqatigiissutigineqartoq tunngavigineqarpoq. Illuatungeriit akornanni isumaqatigiissutip ukiuni 20-ni atuunnissaa aalajangiunneqareersimammat, nassiussanik imaatigut angallassinernup tassunga tunngasortaa Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap itinerusumik misissuiffiginianngilaa.

5.2 Ilaasunik angallassineq

Ilaasunut tunngatillugu Arctic Umiaq Line A/S niuerpalaartumik tunngaveqarluni Kalaallit Nunaata kitaata kujataani Narsamiit avannaani Ilulissanut nunap immikkoortuisa akornanni angallassisuuvoq. Nunap immikkoortuisa akornanni ilaasunik angallassinermi atugassarititaasut pitsaanngillat, ajornartorsiullu tamanna Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap misissuiffigissavaa.

Nunap immikkoortuisa ilaanni umiarsuit atorlugit ilaasunik angallassinert Namminersorlutik Oqartussanut kiffartuunneqarnissamik isumaqatigiissutit aq-utigalugit maleruagassiorneqarput. Taakku saniatigut sullissit namminersortut arlallit niuernermik tunngaveqarlutik najukkani innuttaasunik kiffartuussisuupput. Sikusarnera sikorsuaqartarneralu pissutigalugit Qeqertarsuup Tunuani aamma Kalaallit Nunaata Kujataani nunap immikkoortuini imaatigut angallassinert kisimiitillugit ingerlatsisoqarsinnaanngilaq. Tamanna tunngavigalugu Nunap immikkoortuini ilaasunik imaatigut angallassisarnermi pitsaaqutini pitsaannequtinillu Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap paasiniaassaaq.

2006-imili angallasseriaatsimut tapiisarnermi angallasseriaaseq ataasiinnaq tapiiffigineqartarpoq. Taamaattumik sumunnarfimmut ataatsimut assartueriaatsimut ataasiinnarmut tapiisoqartarpoq. Tamanna aaqqiissutissatut naleqquttuunersoq, imaluunniit sumiiffiit ilaanni assartueriaatsinut assigiinngitsunut assigiinngitsunik amerlassuseqartunik tapiisinnaaneq atorlugu imaatigut silaannak-kullu angallannermut tapiisarnissaq iluaqutaassanersoq tassani apeqqutaavoq.

6 Umiarsualiviit ilusiligaanerat: ajornartorsiutit pingaarnerit

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap isumaqarpoq, nassiussanik umiarsuit atorlugit assartuussinermut atatillugu ajornartorsiutini pingaarneq tassaa-soq, umiarsualiviit qassit umiarsuit Imapikkoortaatit atorlugit siunissami toqqaannartumik sullinneqartariaqarnersut. Maannakkut ilusiusoq atorlugu kitaata sineriaani illoqarfiit arlallit Royal Arctic-ip umiasuaatai Imapikkoortaatit atorlugit toqqaannartumik sullinneqarput. Taakku saniatigut Tunumi Tasiilaq Ittoq-qortoormiillu aasaanerani Aalborg-imiit toqqaannartumik immikkut ittumik sullinneqartarput.

Tamatumunnga atatillugu Nuuk umiarsuit Imapikkoortaatit atorlugit sullinneqassasoq siumoortumik aalajangiusimaneqareermat, illoqarfiit Nuup avannaaniittut kujataaniittullu sullinneqarnerat assigiinngitsuussanersut Isumalioqatigiissitap misissussavaa, tassami illoqarfiit Nuup kujataaniittut umiarsuarnit taakkunanga aqqusaarneqartartussaassapput. Tunup sullinneqarnera ullumikkut immikkut ittumik ingerlanneqassaaq.

Taamaattumik Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap misissuqqissaarnermini skema 2-mi umiarsualiviit iluserisinnaasaattut taaneqartut misissoqqissaassavai imminnullu assersuutissallugit.

Skema 2. Umiarsualiviit iluserisinnaasaannut assersuutit

Iluseq maannakkut atorneqartoq: Kalaallit Nunaata Kitaata Kujataatalu sineriaani illoqarfiit annerusut arlallit umiarsuarnit Imapikkoortaatinit toqqaannartumik sullinneqassapput. Tunu immikkut sullinneqassaaq. Illoqarfiit allat pingaartumik umiarsuit pilersuisut atorlugit sullinneqassapput.
Maannakkut iluseq atorneqartoq, tassanilu kitaata sineriaani illoqarfiit Nuup avannaaniittut umiarsuit pilersuisut atorlugit sullinneqassapput.
Maannakkut iluseq atorneqartoq, tassanilu kitaata sineriaani illoqarfiit Nuup avannaaniittut, taamatullu kujataaniittut umiarsuit pilersuisut atorlugit sullinneqassapput.
Nuummi Imapikkoortaatinit umiarsualivik nutaaq akunnittarfiusoq, kitaata sineriaani illoqarfiit Nuup avannaaniittut, taamatullu kujataaniittut umiarsuit pilersuisut atorlugit sullinneqarlutik.
Nuummi Imapikkoortaatinit umiarsualivik nutaaq aamma Sisimiuni umiarsuarnut Imapikkoortaatinit umiarsualivik nutaaq, kitaata sineriaani illoqarfiit Nuup avannaaniittut, taamatullu kujataaniittut umiarsuit pilersuisut atorlugit sullinneqarlutik.

Silaannakkut angallassinermut atatillugu erseqqissaatigineqassaaq, skema 2-mi taaneqartut missiliuinerinnaasut, tassami assartuussinermi malitassiat il.il. mississueqqissaarfigineqarnerini paasineqarsinnaavoq, skema 2-mi umiarsualiviit ilusissaattut taaneqartunit allaanerusut inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu orniginarnerussasut.

7 Aqqusinertigut angallannerit: ajornartorsiutit pingaarnerit

Suliassani siunertat tamaasa eqqarsaatigalugit biilit assartuinnermi atorneqartarnerat maannamut najukkani taamaallaat ingerlanneqartarpoq, illoqarfiit, nunaqarfiit, illoqarfiit/nunaqarfiit akornanni aqqusineqanngimmat. Najukkalli avataanni aqquserniornissat annertunerusut marluk arlaleriarlutik misissoqqissaarneqarsimapput. Tassani Sisimiut Kangerlussuullu akornanni aqqusinniassaq, aamma Kalaallit Nunaata Kujataani Qaqortup, Narsap aamma Narsarsuup akornanni aqqusinniassaq pineqarput. Aqqusinniassani taakkunani Imapik qulaallugu timmisartunut mittarfinnut pioreersunut, tassalu Kangerlussuarmut Narsarsuarmullu attaviliinissaq eqqarsaatigineqarpoq. Taamaattumik aqqusinniassat taakku pillugit apeqqutit, siunissami Imapik qulaallugu timmisartunut mittarfiup (-iit) inissiffissaata misissoqqissaarneqarnerinut atatillugu misissoqqissaarneqassapput.

8 Eqaassuseq

Eqqoriaanissaq ajornakusoorpoq – pingaartumik siunissaq pillugu. Siumut ungasissorsuarmut eqqoriaaniaraanni, soorlumi nalinginnaasumik mittarfiit umiarsualiviillu ilusiligaanissaannut tunngatillugu ukiut 50-it siumut eqqoriaalluni taamatut pisoqartartoq, eqaassusissamut apeqqut, tassalu nutaanik ineri-

tortitsinissamut naleqqussaaffiusinnaasoq pingaaruteqartorujussuusarpoq. Kallaallinut atatillugu siunissaq taama ungasitsigisoq pineqartillugu inuussutissarsiutitut suliat nutaat innuttaasut allatut iliuuseqarluni annertuumik amerlinerinik, pingaartumillu inuit nunaqavissut nunap iluani allatut agguarneqarnerinik kinguneqarsinnaanersoq pillugu apeqqut ilanngutissallugu pissusissamisussaaq. Tamatumunnga atatillugu Maniitsup eqqaani aluminiumik aatsiteriviliornissamut pilersaarutit, Isuani savimminissamik piiaaviliorsinnaanermut periarfissat, Nuup Eqqaani Qeqertarsuarmi kuultimik piiaanissaq, Tunumi Maqqagai-imi molybdæn-imek piiaanissaq il.il. innersuussutigineqassapput. Tamatumunnga atatillugu apeqqut pingaaruteqarlunnartoq tassaavoq, mittarfiit umiarsualiviillu ilusaannut atatillugu taamatut ineriartortitsinikkut qitiusumik misissueqgissaarnerit inernerit allanngortinneqarsinnaanerat qanoq ilimanaateqartiginersoq.

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap isumaa malillugu, innuttaasut najugaqavissut ukiut 50-it siumut eqqarsaatigalugit, kitaata sineriaani illoqarfinnut pioreersunut katersuuttussaapput, Nuuk illoqarfinni anginerpaassalluni. Tassani suliaasaalersinnaasunut attaveqarneri assersuutigalugu Nuuk Kangerlussuarluunniit aqqusaarneqartassanersut pingaarnerusussaanngilaq. Ineriartortitsinermik, mittarfeqarfiit qitiusumik inissisimasut sumiiffissaannut toqqaanissamut annertuumik sunnuteqarsinnaasumik allannguisinnaasumillu pisoqarsinnaanera, Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap soorunami assortorsinnaanngilaa.

Taamatuttaaq umiarsuit atorlugit nassiussanik angallassinermut atatillugu pisoqarsinnaavoq. Tunumi Maqqagai-mi molybdæn-imek, Isuani Nuup avannamut kangiani 150 km-inik ungasissusilimmiittumi saviminissamik, aamma Qeqertarsuarmi kuultimik piiaanissamut atatillugu soorunami taakkununga atasunik umiarsualiviliornissaq pisariaqartinneqartussaavoq.

Tamannali ineriartortitsinernik allanik, minnerunngitsumik attaveqarnermi sanaartukkat annertussusilerneqarnissaannut sunnuteqartussanik pisoqartussaannginneranik isumaqanngilaq. Assersuutigalugu timmisartunik allanik nutaanik ineriartortitsinermi, soorlu 2007-imi Periarfissat pillugit nassuiaammi tunngavigineqartutut Nuummi imaluunniit Nuummi/Ilulissani mittarfiit tallillugit timmisartumik qitiusumik isaarissatut atorneqarnissaanik toqqaasoqassappat, tamanna imminut akilersinnaanngitsutut nalilerneqarsinnaavoq, tassanilu Nuummi mittarfiup 2.200 meterinut aamma Ilulissani mittarfiup 1.799 meterinut tallineqarnissaat inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu imminut akilersinnaanerusutut tikkuarneqarpoq. Ajorluartumilli matuma siuliani allasimasut tunngavigalugit ineriartortitsinermi mittarfiit tannerulernissaat siunnerfigineqartoq malunnarpoq. Qitiusumik suliaasaqarfimmi tassani siunissami ineriartortitsinissap qanoq ikkumaarnerata ilanngunneqarnissaa soorunami pingaaruteqarpoq. Minnerpaamik siunissaq eqqarsaatigalugu pisariaqartillugu eqaatsumik aaqqiisarnissamik imaqartinneqarnissaa, taamaalillunilu ineriartortitsinissamut tunngavissatut nassuerutigineqarsimasut inuiaqatigiit aningaasaqarne-

rat eqqarsaatigalugu imminut illersorsinnaasumik naammassineqarsinnaanissaat pisariaqarpoq.³

Aamma akit naleqqiunneqarsinnaasut ineriartornerat angallassinertup annertus-susilerneqarnissaanut, taamatullu assartueriaatsinut agguarneqarnissaannut pingaaruteqalersinnaavoq. Tamatumunnga atatillugu assersuutigalugu umiarsuit nunat immikkoortuisa assigiinngitsut akornanni ilaasunik angallassinermi niuernikkut iluanaaruteqarfiusinnaanermik atuiffiuleqqissinnaanerat pisinnaanngitsutut oqaatigineqarsinnaanngilaq.

9 Inuiaqatigiit aningaasaqarneranni iluanaarutissat

Isumalioqatigiissitap sulinermini malitassaani aamma erseqqissaatigineqareer-sutut aningaasaqarnikkut namminiilersinnaaneq Namminersorlutik Oqartussani qitiusumik anguniarneqarpoq. Tamatuma kingunerisaanik takorluukkat iluaq-taasinnaasumik ilusilerneqarnermikkut soorunami takorluukkanut naleqquttuu-nissaat isumalioqatigiissitap pingaartippaa. Aammattaaq Isumalioqatigiissitap ilisimaaraa, Aningaasanut inatsimmi suliaassat aningaasalersorneqartussat sulia-rineqarnissaannut immikkut aningaasanik immikkoortitsisoqarsimanngitsaq.

Attaveqaatit ataatsimut isigalugit aningaasaqarnermi sulianut ineriartortitsiner-mullu sinaakktissatut piumasaqaatinik pilersitsinissamut ineriartortitsinissa-mullu iluaqutigineqarnissaat minnerpaamik taamatut pingaaruteqartigaaq. Ta-manna minnerunngitsumik kalaallinut tunngatillugu pingaarutilimmik inissisi-mavoq, tassami nunap iluani tunisassiat ima annikitsigippat, allaat suliffissuit, soorlu aalisarnermik inuussutissarsiuteqartut, angisuunik ingerlataqarnermi i-luaqutissanik isumalluuteqartut avammut tunisaqarsinnaanermik, taamatullu assartuineramik pitsaasumik sukkasuumillu pinngitsuuisinnaanatik.

Tamatuma saniatigut inuiaqatigiinni nalinginnaasuni CO₂-mik aniatitsinermik annikillisitsinissaq Namminersorlutik Oqartussat anguniagaanni qitiutinneqar-poq. Taamaattumik isumalioqatigiissitap isumaliutersuutaasa ilaattut attaveqar-nermi allannguutissat suut CO₂-mik aniatitsinermik appartitsiviusussatut anner-tusititsiviusussatulluunniit naatsorsuutigineqarnersut nalilersuiffigineqassaaq.

10 Siornatigut misissueqqissaartarnernut naleqqiullugu assigiinngissutit

Angallanneq pillugu apeqqtutinut⁴ tunngatillugu misissueqqissaarnerit, nas-suiaatit il.il. saqqummersartut allattorsimaffianni takuneqarsinnaasutut, piffis-sap ingerlanerani angallanneq pillugu apeqqtutinut tunngatillugu misissueqqis-saarnerit nassuiaatillu amerlangaatsiartut saqqummersinneqarsimapput. Kisian-nili Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap isumaliutissiissutissaani angal-lanneq pillugu politikkimut pingaarnermut tunngatillugu apeqqtutit ataqtigiis-

³ Savalimmiuni mittarfiup 1200 meterimiit 1600 meterimut tallineqarnissaanik pilersaa-
rummik aallartitsisoqarpoq.

⁴ Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap nittartagaani atuakkanut allattuiffik takuuk

sumik misissueqqissaarfigineqarnissaannut periarfissiisoqassaaq. Suliassamut tassunga nalunaarutit ataasiakkaat sularineqareersimasut atorneqassapput, taamatullu angallannermut ilusiliat, angallasseriaatsinik assigiinngitsunik tamanik ilaatitsiviusinnaasut, aammalu angallannermut piffissanik angallannermullu aningaasartuutunik ilanngussiviusut atorneqassallutik. Tamanna misissueqqaarnernik ataqatigiissunik eqiterussaannerusunillu, Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap piumaguni atorluarsinnaasaannik nutaanik periarfissiivoq.

11 Tusarniaanermi akissutitut Isumalioqatigiissitap oqaaseqaatai

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap suliassanut malitassiaani allasimavoq, Isumalioqatigiissitap takorluukkanut allattugai, Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap sulinerminik ingerlatitseqqinnissaa siunertaralugu Naalakkersuisunut nassiunneqannginnerini tusarniaassutigineqassasut.

Tusarniaanermi akissutit 23-it, ataatsimiititaliaaqqanit arfinilinneersunit tiguneqarput. Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap isumaqarpoq, tusarniaanermi akissutini isummersuutit/oqaaseqaatit il.il. arlallit ilanngunneqartariaqarput. Tassalu tusarniaaffigineqartut ilisimasanik immikkullu ilisimasanik anner-tuunik, Isumalioqatigiissitap isumaa naapertorlugu suliap ingerlaqqinnissaanut ilaatinneqarnissamik pingaaruteqartunik peqarput. Tamatumunnga atatillugu tusarniaanermi akissuteqaatigineqartuni isummersuutit oqaaseqaatillu il.il. takorluukkanut allattukkanut toqqaannartumik ilanngunneqassanersut, imaluunniit Naalakkersuisunut nassiussinermi allakkiamut ilanngunneqassanersut isumaliutigisimavaa. Isumalioqatigiissitap aallaqqaasiummi naleqqusaanissaaq taaneqartoq tunngavigalugu, periaasissaaq kingulliullugu taaneqartoq atorniarlugu toqqarpaa, tassani Isumalioqatigiissitap sulinerata ingerlaqqinnissaanut isummersuutit, tusarniaanermi pissarsiarineqartut ersarinnerusumik saqqummiunneqarsinnaammata.

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap aallarniutigalugu tusarniaanermi tusarniaanermilu akissutini oqaaseqaatit tamarmiusut attuumassuteqarnerat saqqummiutissavaa.

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap sulinerata ingerlanera

Suliassanut malitassat naapertorlugit Isumalioqatigiissitap sulinera pingasunik immikkoortuligaavoq, taakkunanilu tamani nalunaarusiortoqassaaq, immikkoortunilu siullerni marlunni tusarniaasoqassalluni. Immikkoortumi siullermi takorluukkat allattorsimaffiat pingaarnersaavoq, immikkoortup tulliani inuiaqatigiit aningaasaqarneranni ineriartortitsinermi tunngavissat nassuiarneqassallutik aammalu immikkoortut pingajuanni Isumalioqatigiissitap inaarutaasumik isumaliutissiissutissaa saqqummiunneqassalluni. Tamatumani soorunami isumaliutissiissut tusarniaanermik ilaqartinneqassanersooq Naalakkersuisut aalajangissavaat. Taamatut agguataarineq soorunami pissutsit pingaarutillit amerlasuut takorluukkat allattorsimaffiannut, Isumalioqatigiissitap takorluukkanik anguniagassanillu allattuiner-mik saniatigut aamma pingaartumik ajornartorsiutini pingaarnernik, Isumalioqatigiissitap suliaminik ingerlatitseqqinnermini tunngavissatut naatsorsuutigisaannik aalajangersaaniarfigisimasaannut ilan-

ngunneqannginnerannik kinguneqarpoq. Tamatumunnga atatillugu isummer-suutinit oqaaseqaatinillu il.il. tusarniaanermi akissuteqaatini allanneqarsimasunit arlallit tunngavissanut nassuiaatini isumaliutissiisummilu inaarutaasumi qitiusumik inissisimanissaat naatsorsuutigineqarmat, Isumalioqatigiissitap nalunaarutigissallugu kissaatigaa. Tassalu takorluukkanut allattukkani mittarfiit skema 1-mi taaneqartut aammalu umiarsulivinnik ilusiliinissat skema 2-mi taaneqartut najoqqutassiisutut isigineqarsinnaapput. Skema 1-mi aamma skema 2-mi ilusiliinissat taaneqartut, taakkunungattaarlu mittarfiit takissusissaattut taaneqartut ilaneqartariaqarnerat, tusarniaanermi akissuteqaatini erseqqissarneqarpoq.

Immikkoortoq 8-mi, eqaatsumik aaqjiinissamut tunngasumi, siunissami aatsitassarsiornermi ineriartortitsinissamut periarfissat kalluarneqarput. Immikkoortumi suliassat, pingaartumik Kommuneqarfik Sermersuumut inissinneqarsimasut assersuutigineqarput. Erseqqissassallugu pingaaruteqarpoq, taakku sukkulluunniit tamakkiisuunngimmata, taamaallaalli assersuutitut eqqarsaatigineqarlu-tik. Kalaallit Nunaat tamakkerlugu aatsitassarsiornermi suliassaqaarnissaq ilima-naateqarpoq. Assersuutit allat taaneqarsinnaasut tassaapput Kangerlussuup eqqaani aligoqqeqarfik, Narsap aamma Qaqortup akornanni eudialyt-eqarfik taamatullu Narsap eqqaani aatsitassanik qaqutigoortunik peqarluni. Kalaallit Nunaata Avannaani Ummannap eqqaani aqerloqarfiit zinkeqarfiillu taaneqarsinnaapput. Kiisalu sinerissap avataani suliassat annertuut, siunissami qanittumi Kalaallit Nunaata imartaani ingerlanneqartussatut eqqarsaatigineqartut taaneqarsinnaapput.

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap sulinera: aalajangiiniarnermut suliaqarnerit ilaatut

Aamma Isumalioqatigiissitap erseqqissassallugu pingaartippaa, Isumalioqatigiissitap nalunaarusiai sulinermut, siunissami assartuussinerup ilusissaa taakkunungalugu aningaasaliissutissat pillugit aalajangiinissamik siunnerfiusumut ilaatinneqartussatut isigineqartariaqarmata. Assartuussineq pillugu isumalioqatigiissitap nalunaarusiaata inaarutaasup malitassanik, siunissami assartuussinerup iluani aalajangigassanut allattuiffipajaatut ittunik, minnerunngitsumillu siunissami inuussutissarsiutinik ineriartortitsinissamut missiliuinernik, assartuussiner-mut aalajangigassanut aningaasaliissutissanullu tunngaviusussanik imaqaarnissaa naatsorsuutigineqartariaqanngilaq, aammalu tamatuma naatsorsuutigineqannginnissaa eqqortuussaaq. Kisiannili Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap isumaa siunertaalu malillugu, Isumalioqatigiissitap nalunaarusiaa inaarutaasoq, tassalu isumaliutissiissusiaa, nunatsinni assartuussiner-mut pingaaruteqaqisumut aalajangiinissamut aqutissiuisariaqarpoq, tamatumanilu siunissap nalorninarnera tunngavigineqassaaq.

Oqaaseqaatigineqartut tamarmik tunngavilersorneqassapput. Takorluukkanut allattukkat malillugit Isumalioqatigiissitap isumaqarpoq, siunissami timmisartut angallannerani isaavissaq pingarneq inuiaqatigiit aningaasaqarneranni misis-sukkat tunngavigalugit sumut inissinneqassanersoq pillugu misissuinissaq pingaaruteqartoq. Kangerlussuaq Narsarsuarmit, aamma siunissami isaavittut pingaarnertut ator-neqartussamit tapertaqartinneqassava, imaluunniit mittarfik nuna-p illoqarfiisa pingaarnersaannut Nuummumut nuunneqassava? Tamaattumik tamatumunnga aalajangiinissamut tunngavissiamut piffissaq eqqorlugu tikittartut

aallartartullu misissuiffigineqarnerat, aningaasaliinissamut piumasaqaatit, taamatullu inuussutissarsiutinik ineriartortitsinermut il.il. atatillugu inuiaqatigiit aningaasaqarnerannik ineriartortitsinermut sunniutit misissuinerlut ilaatinneqartariaqarput.

Isaaviup pingaarnertuq Nuummumut nuunneqarsinnaaneranut atatillugu isumaliutertuutini, minnerpaamik qinigassat allat marluk isiginiarneqartariaqarput: aappaani maannakkut inissisimaffiusoq aallaavigineqassaaq, aappaanilu allamut inissiiinissaq aallaavigineqassaaq. Allamut inissiiinissap ilanngunneqarnissaata pisariaqarneranut tunngaviusoq tassaavoq, maannakkut inissisimaffiusoq siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu pitsaasuunersoq misissorneqartariaqarmat. Piffissaq eqqorlugu tikittartut isumannaallisaanerullu assigiinngissutai silaannaap aalaruluttarnera assigisaallu, mittarfiup 3.000 m-inut tannerusumulluunniit tallineqarnissaanut periarfissat aningaasartuutillu assigiinnginnerat, aammalu mittarfinnik kipungasunik sananissamut periarfissat aningaasartuutisallu assigiinnginnerat ilaatinneqartariaqarput.

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitamut piffissaliussap iluani, aammalu ilisimasatigut tunngaviusunut, piffissap taassuma iluani Isumalioqatigiissitap ikiortissarsiorfigisinnaasaanut atatillugu, isaariassap pingaarnertuq inissiffissaanut Isumalioqatigiissitap inaarutaasumik siunnersuuteqarsinnaanngitsoq ersarippoq. Isumalioqatigiissitap tamatuma inissinnissaanut siunnerfeqartumik aalajangiinissamut aqutissiuussinissaq ikiuuffigisinnaavaa ikiuuffigisariaqarlugulu. Tamatumunnga atatillugu Isumalioqatigiissitap inuiaqatigiit aningaasaqarnerat tunngavigalugu, isaariassap pingaarnertuq sumiittariaqarneranut aalajangiinissamut aningaasaliissutissanut killigitinneqartussat naatsorsuiffiginiarpai. Tamatuma kingorna aalajangiinissamut aqutissani immikkoortut ersarissut tassaapput: 1) mittarfinni qitiusumik oqartussaasut qanoq iliorlutik maannakkut inissisimaffiusuni siunissamilu inissiiiffissani isumannaallisaanissaq piffissarlu eqqorlugu tikittarnerit aallartarnerillu naliliiffigissavaat? aamma 2) aningaasaliissutissat taakkulu inuiaqatigiit aningaasaqarneranni ineriartortitsinermut sunniutissaasa assigiinngissutissaat qanoq isikkoqarpat? Isumalioqatigiissitap isumaa malillugu silap pissusaani allannguutit il.il. pissutaallutik, pingaartumik Nuummumut inissiiinissat, taamaalillunilu mittarfik pioreersoq, siunissami nunat tamat akornanni mittarfimmut isumannaallisaanerlut tikittartunullu piumasaqaatigumaagassat nalilersuiffigineqassapput. Tamatuma kingorna inissiiivissat piumasaqaatinik taakkuninnga naammassinniffiusut aningaasaliissutissatut killiliussassat naatsorsorneqarnerinut atatillugu inuiaqatigiit aningaasaqarnerat tunngavigalugu naliliiffigineqassapput.

Ajornannginnerusumik pilertornerusumillu aalajangiisarneq suliassaqarfinni allani atornerqarsinnaassasoq erseqqissarneqassaaq. Assersuutigalugu takorluukkat allattorsimaffianni oqaatigineqartutut ornigassani allani arlalinni mittarfiit takissusissaannut tunngatillugu timmisartut teknikkimut tunngasortai pissutaallutik mittarfiit tallineqarnissaasa pisariaqartinneqarnissaa naatsorsuutigineqarsinnaavoq.

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap ataatsimoorussilluni isummer-nissat aallutissavai

Ataatsimut isigalugu oqaaseqaatitut Isumalioqatigiissitamit oqaatigineqassaaq, sulinerup ”nuna tamarmi isigalugu, piffissaq ungasissoq eqqarsaatigalugu, aammalu inuiaqatigiit aningaasaqarneranni periarfissat killeqartussat ataqqillugit” ingerlanneqartussaanera Isumalioqatigiissitamut erseqqissarneqarsimammat.

Tusarniaanermi akissutini arlalinni oqaatigineqarpoq, takorluukkanut allattukkani silaannakkut angallanneq tamatumunngalu atatillugu inunnik angallassineneq qitiutinneqarpallaartut. Isumalioqatigiissitap tamanna tusaatissatut tiguaa, aammalu tunngavissat pillugit nassuiaammi isumaliutissiisummilu inaarutaasumi taakku ersersinniarlugit. Inunnik nassiussanillu angallassinert pingaartumik silaannakkut angallassinernut attuumassuteqartutut pingaartinneqarnissaa tusarniaanermi paasineqarpoq. Tamatumunnga tapersiissutitut aamma inuussutissarsiutit ineriartornerat takorluukkanut allattukkani annikippallaamik sammineqartoq tusarniaanermi akissutini oqaatigineqarpoq. Tassunga atasutut nassiussanik assartuineq, minnerunngitsumillu umiarsuakkut nassiussanik assartuineq timmisartukkut assartuinnermut naleqqiullugu pingarnerulaartoq allanneqarpoq. Tamatumunnga atatillugu Isumalioqatigiissitap oqaatigissavaa, aatsitassarsiorneq aatsitassanillu piiaaneq, tassungalu ilanngullugu imartap avataani suliat eqqaassanngikkaanni, sumiiffinni innuttatigut tunngavissaqanngitsuni inuussutissarsiutinik ineriartortitsisoqarsinnaanera eqqarsaatigiuminaammat. Ajornartorsiullu taanna Isumalioqatigiissitap takorluukkanut allattukkamini eqaatsumik aqqiinnissaq pillugu immikkoortumi sammivaa. Taannalu pingaartitassat toqqakkanut, Isumalioqatigiissitap ersarissarnerusimasariaqaraluagaanut nassuiaataavoq. Kisiannili inuussutissarsiutinik ineriartortitsinissamut periarfissat Isumalioqatigiissitap nassuiaasiaanut tullermut, tunngavissanik assiiginningsunik saqqummiussiviusussamut ilaatinneqassapput. Tamatumunnga atatillugu Inuussutissarsiornermik ineriartortitsineq attaveqarnermi suliassaanersoq, imaluunniit paarlattuanik inissisimanersoq paasissallugu pingaaruteqarpoq.

Tusarniaanermi akissutitut oqaaseqaatit aalajangersimasunut tunngasut

Oqaatigineqareersutut tusarniaanermi akissuteqaatit isummersuutit oqaaseqaattillu il.il., takorluukkanut allattukkanik pitsaanerulersitsisussat, aammalu Isumalioqatigiissitap isumaa malillugu sulinerup ingerlaqqinnissaanut ilanngunneqartariaqartut arlallit saqqummiunneqarput. Tassani ilaatigut imatut allassimasoqarmat erseqqissarneqassaaq:

- inuussutissarsiornermi periarfissat – taakkununngalu takornariaqarneq ilanngullugu – oqaatigineqareersutut naammattumik ilanngunneqarsimannginnerat arlalinnit uparuarneqarpoq. Tamatumunnga atatillugu ilaatigut uulianik sillimmatini atorineqarsinnaasuni periarfissat taakku-lu sunniutissaat taaneqarput,
- Sullualuup ammarnera, ilaatigut umiarsualivimmik akunniffissammik periarfissaqarnissaq ilanngunneqartariaqarput,
- timmisartukkut assartuinnerup pingaaruteqarnera naammattumik ilanngunneqarsimanngilaq,

- Imarpik qulaallugu angallavinni unammillersinnaaneq annertunerusumik ilaatinneqartariaqarpoq, taamatullu Kalaallit Nunaan-niit/Kalaallit Nunaannut angallaviit annertunerusumik sammineqarsimasariaqaralutik,
- Inuit siammasinnerat pissutsillu immikkut ittuunerat pissutaallutik kiffartuunneqarnissamik isumaqatigiissutit siunissamissaaq pisariaqartussaapput. Tamatumunnga atatillugu eqqaaneqarpoq, aningaasartuutikillisaanissaq qulakkeerniarlugu isumaqatigiissutit sivisuumik atuutarnerat pisariaqartoq,
- ilanngussaq A-mi Mittarfeqarfinniit kisitsisit tunngavigineqartariaqarput.

Takorluukkat anguniakkallu oqaasertaanik iluarsineq

Tusarniaanermi akissutini arlalinni takorluukkat anguniakkallu ilusiligaanerannut oqaaseqaateqartoqarpoq siunnersuuteqartoqarlunilu. Isumalioqatigiissitap taakku tunngavigalugit oqaasertaliussat, siunissami Isumalioqatigiissitap sulineranut tunngaviusussat iluarsaappai.

Takorluukkat

Inuiaqatigiit assartuussinermik pitsaasumik, akikitsumik inuiaqatigiillu aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu akisussaaffeqarfiusumik atuisinnaassapput.

Isumalioqatigiissitap takorluukkat imai allanngortinngilai, kisiannili oqaasertaasigut iluarsaassivoq. Tusarniaanermi akissutini arlalinni oqaaseq "akikitsumik", Kalaallit Nunaata isorartunerujussua isorineqarsinnaasullu amigaataaneratt pissutigalugit akikitsumik assartuinissap pisinnaannginneranik isumaqarneq tunngavigalugu oqaaseqaateqarfigineqarpoq. Tusarniaanermi akissutini oqaatsip "akikitsumik" assersuutigalugu "aningaasartuutit ilisimaaralugit"-mik taarserneqarnissaa siunnersuutigineqarpoq. Europami assartuisarnermi akit Kalaallit Nunaanni atorneqarsinnaannginnerannut Isumalioqatigiissitap isumaqataavoq. Kisiannili takorluukkat oqaasertaanik allanngortitsiniarani Isumalioqatigiissitap aalajangerpoq, oqaatsini "pitsaasumik" aamma "inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu akisussaaffeqarfiusumik" suliassa qarfinni tamani aningaasartuutikillisaanissaq pineqarmat.

Anguniakkat

Kalaallit Nunaanni assartuussinerup siunissaanut inassuteqartoqarnissaa Naalakkersuisut kissaatigaat. Inassuteqaateqarnermi assartueriaaseq aningaasaqarnikkut imminut nammassinnaasoq, aammalu inuussutissarsiornermi inuiaqatigiinnilu ineriartortitsinermut tamarmiusumut tapertaasinnaasoq qulakkeerneqassaaq.

Isumalioqatigiissitap tusarniaanermi akissuteqaatit tunngavigalugit "inuussutissarsiornermi ineriartortitsinermut" anguniakkanut ilanngunniarlugu aalajangerpaa. Kiisalu tusarniaanermi akissuteqaatit "avatangiisinut nungusaataanngitsumik" ilanngunneqassanersoq pillugu Isumalioqatigiissitamut eqqarsaatissiipput. Isumalioqatigiissitap naliliinera malillugu avatangiisinut silallu pissusaanut suliassa qarfiit iluanni inuiaqatigiit tamakkiisumik ineriartornerisa kingunerisaanik assartuinermt maleruagassat, suliassa qarfimmi pilersinneqartartut malinneqartussaapput.

**2006-imi Air Greenland pillugu kisitsisitigut paasissutissat –
sumunnarfinnut / sumunnarfinnit timmisartunut ilaasut amerlassusaat**

Antal passagerer fra/til destinationer år 2006. Kilde: Air Greenland		Til																							
		København	Nuuk	Ilulissat	Sisimiut	Kangerlussuaq	Aasiaat	Narsarsuaq	Qaqortoq	Manitsoq	Kulusuk	Narsaq	Umannaq	Nanortalik	Upernavik	Paamiut	Qaasut	Qaanaaq	Tasiilaq	Qeqertarsuaq	Qasigiannqut	Alluitsup Paa	Kangerlingnuit	Baltimore	
I alt (til)	I alt (fra)	55.224	46.639	18.910	16.438	16.935	8.521	8.290	7.906	6.476	1.002	3.520	2.934	2.531	2.624	2.425	1.946	1.045	4.307	791	727	527	255	152	210.810
København		203	20.680	6.319	4.664	8.577	2.351	4.244	2.252	1.547	80	765	511	464	487	629	271	155	177	117	179	101	102	2	54.779
Nuuk		20.528	587	4.035	5.507	3.059	1.124	1.541	2.072	3.022	412	782	445	357	402	1.222	130	120	489	134	111	43	39	87	47.248
Ilulissat		7.040	3.761	1.48	1.479	1.667	1.440	44	110	213	57	67	115	18	77	40	38	37	64	31	177	1	0	45	19.297
Sisimiut		4.779	5.568	1.564	1.111	1.669	1.035	82	106	903	49	67	115	18	77	40	38	37	64	31	177	1	0	5	16.376
Kangerlussuaq		8.710	2.673	1.461	1.692	118	441	69	24	360	179	17	70	12	42	10	47	26	152	19	14	0	1	8	16.145
Aasiaat		2.239	2.307	1.429	1.119	572	33	26	57	145	21	31	125	2	112	20	132	26	35	178	177	0	2	0	8.788
Narsarsuaq		4.143	1.545	75	110	81	24	81	1.089	38	5	655	5	339	2	109	8	4	1	5	0	92	38	0	8.455
Qaqortoq		2.295	1.795	122	162	74	67	1.310	92	78	6	748	11	933	9	171	2	3	10	3	4	108	18	2	8.023
Manitsoq		1.528	2.986	202	919	435	151	19	37	29	17	37	30	3	31	13	7	1	17	8	5	2	0	3	6.480
Kulusuk		86	435	25	42	259	20	1	6	4	170	1	0	0	1	1	0	0	3.252	0	0	0	0	0	4.303
Narsaq		868	755	52	110	36	54	795	774	53	3	26	4	168	16	76	2	4	6	1	4	33	2	0	3.832
Umannaq		507	478	703	129	72	184	7	30	20	0	200	0	31	70	5	717	4	0	6	0	0	0	0	2.978
Nanortalik		432	434	15	32	17	3	454	979	2	0	200	0	31	0	31	0	1	2	0	135	1	0	0	2.769
Upernavik		404	308	1.158	83	66	107	0	13	13	0	13	41	0	0	45	286	1	0	6	2	0	0	0	2.548
Paamiut		619	1.148	774	51	15	17	164	129	24	1	86	4	20	4	4	3	0	1	0	0	3	53	0	2.422
Qaanaaq		227	141	450	20	70	136	1	5	6	2	758	0	49	1	50	10	1	1	0	0	0	0	0	1.930
Qasigiannqut		172	116	387	31	44	34	2	2	4	0	10	2	0	299	0	3	0	4	4	0	4	0	0	1.118
Tasiilaq		135	553	45	65	0	22	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	52	0	2	0	0	0	874
Qeqertarsuaq		66	128	372	31	45	136	4	3	3	0	3	7	0	8	0	2	0	0	1	26	0	0	0	835
Qasigiannqut		70	165	237	36	44	142	0	2	4	0	4	1	0	1	0	6	3	29	0	0	0	0	0	744
Alluitsup Paa		108	30	2	1	0	1	43	115	4	0	11	0	174	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	491
Kangerlingnuit		72	36	0	0	9	0	32	7	1	0	2	0	0	0	59	0	0	0	0	0	0	0	0	218
Baltimore		3	64	35	44	6	0	0	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	157

Ilanngussaq B

Mittarfiit takissusiisa, timmisartut suussuserisinnaasaasa aammalu angusinnaasat ataqtigiinnerat*.

Mittarfik 650 meterinik takissusilik:

Timmisartut sarpillit:

- Dash 6 (amerlanerpaamik ilaasut 19-it). Tunisassiaq 2010-mi aallarteqqinneqassaaq.
- Dornier 228 (amerlanerpaamik ilaasut 19-it). Tunisassiaq 2010-mi aallarteqqinneqassaaq.

Mittarfik 799 meterinik takissusilik:

Timmisartut matuma siuliani taaneqartut tamarmik (killiligaanngitsut) +

Timmisartut sarpillit:

- Dash-7 (amerlanerpaamik ilaasut 44-t). Tunisassiaq unitsinneqarpoq.
- Dash-8 100/200 (amerlanerpaamik ilaasut 37-it - killilikkat). Tunisassiaq 2009-mi maajimi unitsinneqarpoq.

Mittarfik 1199 meterinik takissusilik:

Timmisartut matuma siuliani taaneqartut tamarmik (killiligaanngitsut) +

Timmisartut sarpillit:

- Dash-7 (amerlanerpaamik ilaasut 44-t). Tunisassiaq unitsinneqarpoq.
- Dash-8 100/200 (amerlanerpaamik ilaasut 37-it). Tunisassiaq 2009-mi maajimi unitsinneqarpoq.
- Dash-8-300 (amerlanerpaamik ilaasut 56-it - killilikkat). Tunisassiaq 2009-mi maajimi unitsinneqarpoq.
- ATR-72-212 (amerlanerpaamik ilaasut 61-it - killilikkat)

Timmisartut taaneqartut tamarmik assersuutigalugu Nuummiit Islandimut nal. ak. pingasut – sisamaat avillugu timmisartorluni apuussinnaaput.

Timmisartut sukkasuuliat:

- Avro RJ85/Bae-146-200 (amerlanerpaamik ilaasut 92-it - killilikkat). Assersuutigalugu Nuummiit Islandimut nal. ak. marluk atorlugit timmisartorluni apuussinnaasoq. Tunisassiaq unitsinneqarpoq.

Mittarfik 1799 meterinik takissusilik:

Timmisartut matuma siuliani taaneqartut tamarmik (killiligaanngitsut) +

Timmisartut sukkasuuliat:

- Boeing 757-200 (amerlanerpaamik ilaasut 200-t - killilikkat). Tunisassiaq unitsinneqarpoq.
- Boeing 737-700 (amerlanerpaamik ilaasut 141-t - killilikkat).

Assersuutigalugu timmisartut taaneqartut marluk Nuummiit/Ilulissaniit Københavnimut akornuteqanngitsumik, pissutsit qanorluunniit ikkaluar-pata killilersorneqaratik sulisinnaassappata mittarfik 2.150 meterinik takissusilik pisariaqartinneqarpoq.

Ilanngussaq B

Mittarfiit takissusiisa, timmisartut suussuserisinnaasaasa aammalu angusinnaasat ataqatigiinnerat*.

* Oqaaseq “- killilimmik” atorneqartillugu angusinnaasat, ilaasorineqarsinnaasut aamma/imaluunniit nassiussat nassarneqarsinnaasut annerpaaffissaat appartinneqarsinnaavoq. Aamma killiliinernut silap pissusai aalajangersimasut apeqqutaasussaapput.

Najoqqutarineqartoq: "Timmisartuussisarnermi ingerlasussanik piareersarneq aqutsinerlu pillugit nalunaarusiap ilaanut iluarsiissut", timmisartuussisarnermi ingerlasussanik piareersaasarnermut aqutsinermullu ataatsimiititaliaaqqap Ilulissani Nuummilu mittarfiit umiarsualiviillu allineqarnissaannut suleqatigiissitamut suliaa, 2006.

Flight Global, www.flightglobal.com, 8. april 2008 kiisalu quppersagaq "Flight International", 3-9. november 2009.